

C/2024/4277

4.7.2024.

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Norādījumi par kopdarbīgu investīciju satvariem atkrastes enerģijas projektiem

(C/2024/4277)

Satura rādītājs

	<i>Lappuse</i>
I. IEVADS	2
I.a. ES rīcībpolitika un TEN-E regula	2
I.b. Kāpēc ir vajadzīgi kopdarbīgu investīciju satvari?	2
I.c. Šo norādījumu tvērums	3
II. IZMAKSU UN IEGUVUMU NOVĒRTĒJUMS KATRAM JŪRAS BASEINAM	4
II.a. Jūras baseina izmaksu un ieguvumu analīze – izmaksu dalīšanas pamats	4
i. Scenāriji un jutīguma analīze	5
ii. Hipotētiskais scenārijs	5
iii. Atsauces elektrotīkls	6
iv. Tirdzniecības zonu konfigurācija	6
v. Sauszemes tīkla nostiprināšana	6
vi. Izmaksu un ieguvumu modelēšana	6
vii. Laiciskā un ģeogrāfiskā granularitāte	7
viii. JB IIA rezultāti	7
II.b. Nesaistoša izmaksu pārrobežu dalīšana jūras baseina līmenī	7
i. JB IPD iekļaujamās izmaksas	7
ii. Pozitīvo neto labumguvēju būtiskuma sliekšņvērtība	8
iii. JB IPD rezultāti	8
III. IETEIKUMI KONKRĒTU PROJEKTU NOVĒRTĒJUMIEM	8
III.a. Konkrēta projekta izmaksu un ieguvumu analīze	8
i. KP IIA izveides process	8
ii. KP IIA scenāriji un jutīguma analīze	9
iii. KP IIA hipotētiskie scenāriji	9
iv. Tirdzniecības zonu konfigurācija	10
III.b. Konkrēta projekta izmaksu pārrobežu sadale	10
i. Pozitīvo neto labumguvēju būtiskuma sliekšņvērtība	10
ii. To dalībvalstu ieguldījums, kuras nav uzņēmējas dalībvalstis	10
III.c. Citi instrumenti, kas nav KP IPS	11
i. Rīki, kas atvieglo KP IPS pilnvērtīgu izmantošanu pārvades projektos	11
ii. Rīki, kas paredzēti ilgstošas finansējuma nepietiekamības novēršanai	12

I. IEVADS

I.a. ES rīcībpolitika un TEN-E regula

Komisijas plāns *REPowerEU*, kura mērķis ir strauji samazināt ES atkarību no Krievijas fosilajām degvielām, tiecas pātrināt enerģētikas pārkārtošanu un apvienot spēkus, lai izveidotu noturīgāku energosistēmu⁽¹⁾. Pilnībā ievērojot minēto plānu, ES pārskatīja Atjaunojamo energoresursu direktīvu⁽²⁾ un palielināja vispārējo Savienības atjaunīgās enerģijas mērķrādītāju, noteikdama, ka atjaunīgās enerģijas rādītājam līdz 2030. gadam jāsasniedz vismaz 42,5 %. Svarīga loma šādu mērķu sasniegšanā būs atkrastes atjaunīgajiem energoresursiem. Tie lielā mērā palīdzēs sasniegt ES atjaunīgās enerģijas mērķrādītājus, ir iecerēts, ka nākotnē tie kļūs par vienu no ES elektroenerģijas struktūras pamatpīlāriem, un tie ir vajadzīgi, lai līdz 2040. gadam pārietu uz pilnībā dekarbonizētu elektroenerģijas sistēmu⁽³⁾. Atkrastes atjaunīgie energoresursi arī palielinās enerģijas ražošanu ES iekšzemē, samazinot tās atkarību no fosilajām degvielām. Tie nodrošinās konkurētspējīgas elektroenerģijas cenas, kā to jau apliecina nesenie izsoļu rezultāti; tas sekmēs Eiropas rūpniecības konkurētspēju un palīdzēs nodrošināt pieejamas cenas patērētājiem. Mūsdienās piegādes ķēde lielākoties ir vietēja un pieprasījums pieaug, tāpēc tie pavērs jaunas izdevības radīt kvalitatīvas darbvietas, kā arī palīdzēs risināt vietējā bezdarba problēmas ES.

Pirmais *TEN-E* regulas (Regulas (ES) 2022/869) rezultāts tika panākts 2023. gadā, kad dalībvalstis reģionālā līmenī vienojās par kumulatīvajiem atkrastes enerģijas mērķiem – līdz 2030. gadam uzstādīt aptuveni 111 GW un līdz 2050. gadam – 317 GW jaudas⁽⁴⁾, kas ir ievērojami vairāk, nekā ES bija uzstādīts līdz tam pašam 2023. gadam, proti, 19,38 GW jaudas. Apjomīgo uzstādīto ģenerēšanas jaudu priekšrocības, visticamāk, būs jūtamas arī ārpus to dalībvalstu robežām, kuras projektus uzņem fiziski. Tāpēc būs vajadzīgi jauni pārrobežu projekti, konkrētāk, hibrīdstarpvienotāji, kas ir pārvades līnijas, kuras nodrošina atkrastes atjaunīgo energoresursu pieslēgumus un savieno dalībvalstis. Tas bija viens no secinājumiem, kas izrietēja no atkrastes tīkla attīstības plāniem (ATAP), kurus ENTSO-E izstrādāja un 2024. gada janvārī pirmajā redakcijā publicēja katram no pieciem ES jūras baseiniem; tas ir otrais *TEN-E* rezultāts, un tā pamatā ir dalībvalstu reģionālie nolīgumi. Konkrētus infrastruktūras projektus, kas ir saskanīgi ar ATAP apzinātajām vajadzībām, pēc tam var apsvērt tīkla attīstības desmit gadu plānos un atspoguļot nacionālajos enerģētikas un klimata plānos (NEKP). Trešā secīgā *TEN-E* prasība paredz, ka Komisijai ir jāizstrādā norādījumi par izmaksu un ieguvumu analīzi un izmaksu pārrobežu dalīšanu attiecībā uz ATAP izstrādī katram jūras baseinam; tie ir izklāstīti šajā dokumentā. Visbeidzot, *TEN-E* noteikts, ka ENTSO-E pirmo reizi ar šo norādījumu piemērošanas rezultātiem jāiepazīstina līdz 2025. gada 24. jūnijam. Reģionālie nolīgumi, ATAP un izmaksu dalīšanas norādījumu piemērošanas rezultāti ik pēc diviem gadiem ir jāatjaunina. Dažās jomās, kas apskatītas šajos izmaksu dalīšanas norādījumos, norādījumu principu pilnīgai piemērošanai, iespējams, būs vajadzīgas izmaiņas ATAP. Tāpēc izmaksu dalīšanas piemērošanas pirmajā piegājienā, kas ENTSO-E jāveic, iespējams, būs vajadzīgi daži vienkāršojumi.

I.b. Kāpēc ir vajadzīgi kopdarbīgu investīciju satvari?

Nepieciešamība pēc izmaksu pārrobežu dalīšanas ATAP izstrādē izriet no vairākām **atkrastes enerģijas projektu īpatnībām**, kam jāpievērš īpaša uzmanība.

Pirmkārt, projektu lieluma, citu jūrā veiktu darbību un iespējamās pārrobežu ietekmes dēļ tiem **ir nepieciešama būtiska dalībvalstu iesaiste**, lai projektu īstenotu valsts jūras telpā. Dalībvalstis atkrastes atjaunīgo energoresursu apgūvē iesaistās šādos veidos: veic priekšizpēti par jūras gultnes virsmu un jūras vidi, sagatavo stratēģiskus vides novērtējumus un jūras telpisko plānus, izraugās piemērotas teritorijas, rīko atjaunīgās enerģijas izsoles, slēdz līgumus par jūras gultnes nomu un attiecībā uz atkrastes atjaunīgajiem energoresursiem nosprauž politiskus mērķrādītājus. Tā kā vienas dalībvalsts rīcība var ietekmēt kaimiņvalstis, būtiska ir starpvaldību sadarbība. Tas nozīmē, ka dalībvalstīm dažādos atkrastes atjaunīgo energoresursu apgūves posmos, arī izmaksu un ieguvumu dalīšanā, ir jāīsteno cieša reģionāla kopdarbība.

Otrkārt, dalībvalstu reģionālie nolīgumi, kuru mērķis ir līdz 2050. gadam uzstādīt aptuveni 317 GW jaudu, ir vērienīgi, reālistiski un nepieciešami, lai līdz 2040. gadam dekarbonizētu Eiropas elektroenerģijas nozari. Tie ietver sadalījumu pa dalībvalstīm, atspoguļojot, kā apvienotie mērķi tiks sasniegti. Tomēr **daļa nacionālo apakšmērķu šādos reģionālos mērķos var nebūt sasniedzama, ja netiek nodrošināti labvēlīgi apstākļi**. Šajā sakarā jānodrošina, ka atkrastes atjaunīgās enerģijas potenciāls ar politisko mērķu atbalstu var reāli apmierināt pieprasījumu reģionā, iekšzemē (elektroenerģijas nodrošināšana līdzšinējam, elektrificētam un jaunam pieprasījumam), pāri robežām (elektroenerģijas tirdzniecība, izmantojot hibrīdstarpvienotājus un sauszemes starpsavienotājus) un to var pārveidot glabāšanai citos enerģijas nesējos (elektroenerģijas pārveidošana citos energoresursos, piemēram, ūdeņradī un amonjākā, izmantošanai iekšzemē vai eksportam).

⁽¹⁾ https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/actions-and-measures-energy-prices/repowerEU-2-years_en

⁽²⁾ Direktīva (ES) 2023/2413.

⁽³⁾ COM(2024) 63 final.

⁽⁴⁾ https://energy.ec.europa.eu/news/member-states-agree-new-ambition-expanding-offshore-renewable-energy-2023-01-19_en

Dažus no minētajiem jautājumiem būtu jāspēj risināt ar pienācīgu ES un reģionālās plānošanas koordināciju, proti, nākotnē ATAP jāievieš izmaiņas. Tomēr daži veicinošie apstākļi ir ļoti atkarīgi no valsts un vietējām stratēģijām un rīcībpolitikām, piemēram, rūpniecībā (piem., energoietilpīgu industriju dekarbonizācija), digitālajā jomā (piem., datu centri) un enerģētikā (piem., starpsavienotāji un ūdeņradis). Bez šiem pieprasījumiem balstītajiem apsvērumiem reģionālo atkrastes mērķu sasniegšana var izrādīties neiespējama: ja enerģijas ražošana nevar faktiski apmierināt pieprasījumu, ieguvumi dalībvalstij, kas vēlas uzņemt vēl citus atkrastes atjaunīgās enerģijas projektus, galu galā var izrādīties mazāki par atjaunīgo energoresursu izmantošanas izvērsšanas izmaksām. Tajā pašā laikā Eiropas vietējo atkrastes atjaunīgo energoresursu pilnvērtīga izmantošana ir būtiska Eiropas un tās reģionu dekarbonizācijai. Tādēļ starp katra reģiona dalībvalstīm ir jāpanāk kopīga izpratne par reģionālo atkrastes enerģijas ieceru īstenošanas sekām, kā arī par riskiem un sekām, kas radīsies, ja daļa no šīm iecerēm netiks īstenota, kā arī par visām saistītajām izmaksām un negūtajiem ieguvumiem.

Trešā relevantā īpatnība ir **elektroenerģijas tīkla piekļūstamība**. Atkrastes vējparku pieslēgšanai parasti būs vajadzīgas apjomīgas investīcijas pilnīgi jaunos elektrotīkla aktīvos, jo pretēji situācijai sauszemē satīkloti atkrastes elektrotīkli vēl nav izveidoti. Šajā ziņā būtisku lomu spēlēs hibrīdprojekti, jo tie dod iespēju uzstādīt lielāku atjaunīgo energoresursu jaudu, palielina reģionālo piegādes drošību un palīdz kontrolēt cenas. Turklāt hibrīdstarpsavienotājs var palielināt pārvades aktīvu izmantojumu – un tādējādi arī savu vērtību – salīdzinājumā ar radiāli pieslēgtu vējparku (t. i., tiešas līnijas savienojums ar krastu), jo vējparki iegūst piekļuvi vēl vienam tirgum un maza vēja periodos hibrīdstarpsavienotājs var turpināt kalpot par starpsavienotāju.

Labi izplānots atkrastes atjaunīgo energoresursu energotīkls, kas optimāli izmanto jūras un sauszemes telpu un veicina starpsavienojumus, arī samazinās vidisko ietekmi un nodrošinās zemākas tīkla investīciju izmaksas par vienāda apjoma atjaunīgo energoresursu jaudas pieslēgšanu. Tāpēc diskusijas par izmaksu dalīšanu būtu jābalsta uz plānošanas un izmaksu un ieguvumu analīzi, kurā pienācīgi kvantificēta hibrīdstarpsavienotāju vērtība un to divējādā loma kā savienotājlinijai, kas dod iespēju integrēt jaunus atkrastes atjaunīgos energoresursus, un kā starpsavienotājam.

Nemot vērā atkrastes enerģijas projektu sarežģītību, minēto trīs aspektu savlaicīgai risināšanai ir vajadzīga **spēcīgāka sadarbība** reģionālā līmenī, **jaunu pārrobežu projektu izstrāde** un **taisnīga investīciju izmaksu dalīšanas sistēma, kas atspoguļotu ieguvumu sadalījumu**. Tāpēc ir vajadzīgi kopdarbīgu investīciju satvari, kuri dalībvalstīm dotu iespēju sasniegt savus apvienotos mērķus un nodrošinātu vajadzīgos labvēlīgos apstākļus.

I.c. Šo norādījumu tvērums

Lai atraisītu milzīgo atkrastes atjaunīgo energoresursu potenciālu, ir jārisina **problēma**, kas saistīta ar konsensa panākšanu **attiecībā uz izmaksu taisnīgu sadali**. Pārrobežu projekta gadījumā par to parasti vienojas divpusējās sarunās. Iespējamā vienošanās par atkrastes projektu izmaksu sadali būtu jāpanāk par konkrētiem projektiem, ja ir pieejama detalizēta informācija. Tomēr, lai nākamajos divdesmit piecos gados uzstādītu vairāk nekā 300 GW jaudas, kā dalībvalstis iecerējušas, konkrētiem projektiem piemērotā augšupējā pieeja ir jāpapildina ar augsta līmeņa novērtējumiem par katru jūras baseinu; tie palīdzēs savlaicīgi sākt diskusijas, apzināt un iesaistīt relevantās puses un veidot izpratni par reģionālo plānu īstenošanas izmaksām.

Lai nodrošinātu, ka netiek apdraudētas reģionālās ieceres, ir vajadzīgi pārrobežu nozīmes atkrastes projektiem veltīti kopdarbīgu investīciju satvari. Šo norādījumu mērķis ir palīdzēt dalībvalstīm un regulatīvajām iestādēm iesaistīties dialogos par kopdarbības principiem jau pašā tīkla vajadzību apzināšanas sākumā, paātrināt jaunu pārrobežu projektu veidošanos un veicināt to, ka politiskās vienošanās tiek īstenotas. Agrīna reģionāla informācija, kuras pamatā ir vienoti principi, dalībvalstīm palīdzēs vienoties par tādu pārrobežu atkrastes enerģijas projektu apsvēršanu kā hibrīdstarpsavienotāji un kopīgi atkrastes atjaunīgās enerģijas projekti un par investēšanu tajos.

Šie norādījumi izveido satvaru jaunajai **jūras baseina izmaksu un ieguvumu analīzei** (JB IIA) un **izmaksu pārrobežu dalīšanai** (JB IPD) gadījumos, kad tiek vērtēta ATAP izstrādes ietekme. To pamatā ir ATAP, un tās to nākotnē papildinās, turklāt laika gaitā tās tiks pilnveidotas, lai atspoguļotu turpmākās plānu izmaiņas, arī vajadzību ar ūdeņraža sistēmām integrēt elektroenerģijas pārveidošanu citos energoresursos, uzlabotu hibrīdstarpsavienotāju sniegto ieguvumu atzīšanu, kā arī atspoguļotu sauszemes tīkla nostiprināšanas vajadzības un jebkādas citas relevantas nākotnes izmaiņas. Lai gan šie norādījumi ietver principus, ko lielā mērā varētu piemērot ATAP izstrādei, tie varētu tikt atjaunināti, ja tas tiks uzskatīts par nepieciešamu saskaņā ar *TEN-E* regulas 15. panta 1. punktu. Papildus izmaksu dalīšanas diskusiju sekmēšanai JB IIA un JB IPD no 2026. gada dalībvalstīm palīdzēs turpmākajā reģionālo atkrastes atjaunīgās enerģijas mērķu pārskatīšanā. Ir svarīgi arī uzsvērt, ka JB IPD attiecībā uz projektiem specifiskiem izmaksu pārrobežu sadales (JB IPS) lēmumiem nav saistoši; šādi lēmumi joprojām paliek galvenais rīks, ar kura palīdzību risina sarunas par faktisko investīciju dalīšanu attiecībā uz kopīgu interešu projektiem (KIP) un savstarpēju interešu projektiem (SIP), kā arī kopīgiem atjaunīgās enerģijas ražošanas projektiem.

Norādījumos ir aplūkotas arī konkrētu projektu izmaksu un ieguvumu analīzes un izmaksu dalīšanas pieeju īpatnības. Tajos sniegti ieteikumi, kas papildina Komisijas norādījumus par izmaksu un ieguvumu sadali atjaunīgās enerģijas pārrobežu projektos⁽³⁾ un ACER ieteikumus par labu praksi KIP investīciju pieprasījumu (arī IPS) izskatīšanā⁽⁴⁾. Saskaņā ar *TEN-E* 16. panta 11. punktu ACER būtu jānodrošina, ka šajos Komisijas norādījumos norādītie principi tiek konsekventi ņemti vērā visos turpmākajos ieteikumu atjauninājumos. Visbeidzot, norādījumos ir apskatīti potenciāli jauni kopdarbīgu investīciju rīki, kas veltīti pārrobežu nozīmes atkrastes energoresursu projektiem gan pārvades, gan ģenerēšanas aktīvu jomā.

II. IZMAKSU UN IEGUVUMU NOVĒRTĒJUMS KATRAM JŪRAS BASEINAM

ENTSO-E ir jāveic izmaksu un ieguvumu un izmaksu dalīšanas novērtējums katram no pieciem *TEN-E* **prioritārajiem atkrastes energotīklu koridoriem**, balstoties uz jau izstrādātajiem ATAP, proti, attiecībā uz tām dalībvalstīm, kuras atbalsta vērienīgās ieceres atkrastes atjaunīgās enerģijas jomā. Tāpēc JBA IIA un JB IPD ir jāaptver tās dalībvalstis, uz kurām attiecas katrs attiecīgais prioritārais atkrastes energotīklu koridors, proti:

- Ziemeļu jūru atkrastes energotīklu (NSOG) koridors: BE, DE, DK, FR, IE, LU, NL, SE;
- Baltijas enerģijas tirgus starpsavienojuma plāna (BEMIP) atkrastes energotīkli: DE, DK, EE, FI, LV, LT, PL, SE;
- Dienvidu un rietumu (DR) atkrastes energotīkli: EL, ES, FR, IT, MT, PT;
- Dienvidu un austrumu (DA) atkrastes energotīkli: BG, CY, EL, HR, IT, RO, SI;
- Atlantijas okeāna atkrastes elektrotīkli: ES, FR, IE, PT.

Tāpēc novērtējumu ģeogrāfiskais tvērums aptver relevantās attiecīgo jūras baseinu dalībvalstis. Ja ir interese, izņēmuma kārtā un pienācīgi pamatotos gadījumos mācībās novērtējumos varētu iekļaut vēl citas dalībvalstis, arī tās, kurām ir tikai sauszemes robežas, vai trešās valstis; šāda iekļaušana katrā gadījumā būtu jānovērtē individuāli.

II.a. Jūras baseina izmaksu un ieguvumu analīze – izmaksu dalīšanas pamats

Izmaksu un ieguvumu analīze palīdz lēmumu pieņēmējiem izprast plāna vai projekta īstenošanas paredzamo iznākumu, un to var izmantot par pamatu diskusijās starp iesaistītajām pusēm. JB IIA attiecas uz to izmaksu un ieguvumu apzināšanu, kas saistīti ar ATAP īstenošanu, un tā dalībvalstīm sniedz informāciju par to vērienīgo atkrastes atjaunīgās enerģijas ieceru ietekmi.

⁽³⁾ Komisijas paziņojums "Norādījumi par izmaksu un ieguvumu sadali atjaunīgās enerģijas pārrobežu sadarbības projektos" – Eiropas Komisija (europa.eu).

⁽⁴⁾ https://acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Recommendations/ACER_Recommendation_02-2023_CBCA.pdf

i. *Scenāriji un jutīguma analīze*

Katra JB IIA ir jāveic, izmantojot jaunākos kopīgos scenārijus, kas noteikti tīkla attīstības desmit gadu plāna (TADGP) ietvaros saskaņā ar TEN-E 12. pantu. Vairāku scenāriju izmantošana palīdz ņemt vērā dažādos iespējamajos nākotnes pavērsienus, piemēram, potenciāli augstāku pieprasījumu, ko sekmē dažādas gaidas, piemēram, e-mobilitātes vai datu centru jomā vai elastīguma pieejamībā. Visos TADGP scenārijos jāņem vērā dalībvalstu reģionālie mērķi attiecībā uz atkrastes atjaunīgajiem energoresursiem, savukārt dažādos scenārijos varētu apsvērt dažādas vērtības, kas iekļaujas nolīgumos norādītajos diapazonos.

Nenoteiktības problēma galvenokārt būtu jārisina, izmantojot dažādus TADGP kopīgos scenārijus, nevis ar jutīguma analīzes palīdzību. Lielāka stabilitāte plāna līmenī ar plašu ģeogrāfisko un laicisko tvērumu galvenokārt tiks panākta ar vairāku scenāriju palīdzību. Jutīgums pret atsevišķiem mainīgajiem lielumiem var būt būtisks projektu līmenī.

ii. *Hipotētiskais scenārijs*

Hipotētiskais scenārijs ir alternatīva, ar kuru salīdzina ATAP īstenošanas ieguvumus un izmaksas, t. i., kāda varētu būt cita reālistiska attīstība, kas nav izklāstīta ATAP. Tas palīdz noteikt pievienoto vērtību, ko sniedz ATAP īstenošana, un tajā apzinātās sadarbības iespējas. Katrai JB IIA hipotētiskajos scenārijos būtu jāapsver, cik lielā mērā reģionālo atkrastes atjaunīgās enerģijas mērķu kopumu var reāli īstenot bez sadarbības. Piemēram, daži radiāli pieslēgti vējparki, visticamāk, objektiem pēc zināma attāluma kļūs pārāk dārgi, un tiem būs vajadzīgi hibrīdstarpsavienotāji, lai tos padarītu komerciāli pievilcīgus. Šādos gadījumos reālistiska alternatīva konkrētam hibrīdprojektam var būt nevis radiāls pieslēgums, bet gan projekta neīstenošana. Tāpat, ja netiks izveidoti jauni sauszemes starpsavienotāji, kas nodrošinātu, ka papildu elektroenerģijas daudzums var sasniegt lielus pieprasījuma centrus, uzņēmējas dalībvalsts interese par papildu atkrastes elektroenerģijas ražošanas jaudu izsolišanu var samazināties. Tāpēc hipotētiskajā scenārijā būtu jāpieņem, ka izvērsāmās atkrastes elektroenerģijas jaudas daļēji tiks samazinātas.

Tomēr šādas reālas alternatīvas attīstības jeb hipotētiskā scenārija noteikšana nav vienkārša. Nosakot savus reģionālos atkrastes mērķus, dalībvalstis rūpīgi ņem vērā tādus ierobežojumus kā pieejamais atkrastes vēja enerģijas potenciāls, pieejamā jūras telpa, aizsargājama dabas teritoriju esība, sabiedrības atbalsts utt. ATAP pēc tam ieskicē vērienīgo ieceru realizēšanai vajadzīgo pārrobežu (un radiālo) pārvades infrastruktūru. Hipotētiskajā scenārijā ir jāņem vērā, ka bez ATAP plānotās sadarbības šie ierobežojumi vēl vairāk ierobežos to, kādas atkrastes jaudas varētu izvērst. Proti, lai kvantitatīvi noteiktu, cik lielā mērā faktiskais scenārijs ir neiespējams bez jauniem pārrobežu projektiem, ir ļoti svarīgi apzināt pieprasījuma ierobežojumus – gan iekšzemes, gan pārrobežu līmenī. Virs noteikta atkrastes elektroenerģijas ražošanas izvērsšanas līmeņa jaunu atkrastes vējparku robežvērtība bez sadarbības var būt ierobežota, ņemot vērā sagaidāmo iekšzemes pieprasījumu izvērsšanas dalībvalstī, kā arī tirdzniecības iespējas, kas pieejamas esošās pārrobežu energoinfras- truktūras apstākļos.

Tā kā dalībvalstis ir atbildīgas par atkrastes atjaunīgo energoresursu jaudu vērienīguma, izvietojuma un izsolišanas noteikšanu, tām būs arī svarīga loma, novērtējot to, kā šāda izvērsšana ietekmēs reģionālo atkrastes ieceru īstenošanu, ja netiks izveidota jauna pārrobežu infrastruktūra, kas norādīta optimizētajā ATAP. Tāpēc attiecībā uz hipotētisko scenāriju dalībvalstīm būtu arī jāsniedz informācija par to gaidām attiecībā uz to, cik lielā mērā atkrastes enerģijas mērķi būs īstenojami ierobežotos eksporta apstākļos, taču vienlaikus jāsiglabā ieceru vērienīgums un katrā reģionā jācenšas panākt saskaņotu pieeju. Hipotētiskajā scenārijā būtu jāpieņem radiāla pieslēguma projekti līdz tādām elektroenerģijas ražošanas līmenim, ko uzskata par reālistisku, un jāpieņem, ka tad, ja šāda sliekšņvērtība ir pārsniegta, projekts netiek īstenots.

Hipotētisko scenāriju apskatīšana dalībvalstīm varētu būt ļoti vērtīga, jo tā ne tikai nodrošina, ka JB IPS tiek novērtēts, izmantojot piemērotu hipotētisku scenāriju, bet arī palīdz izprast to, ka atkrastes atjaunīgās enerģijas ieceru realizācija ir atkarīga no tā, cik auglīga ir reģionālā politiskā sadarbība. Turklāt, tāpat kā reģionālo atkrastes mērķu gadījumā, šādu mērķu nerealizējamās daļas noteikšanai var būt pārrobežu ietekme, tāpēc ideālā gadījumā tā būtu jāveic reģionālā līmenī, balstoties uz nacionāliem novērtējumiem un kopīgi pieņemtajiem principiem. Par forumu šāda procesa atbalstam varētu kalpot augsta līmeņa grupas (*) vai TEN-E reģionālās grupas. Ņemot vērā laika ierobežojumus, JB IIA pirmajā redakcijā būs vajadzīgi hipotētiskā scenārija vienkāršoējumi.

(*) https://energy.ec.europa.eu/topics/infrastructure/high-level-groups_en.

iii. *Atsauces elektrotīkls*

Atsauces elektrotīkls ir bāzes tīkls, kam vajadzētu būt izveidotam konkrētajā termiņā, kas analizēts JB IIA. Izmaksas un ieguvumus modelē faktiskajam scenārijam (ATAP) un hipotētiskajam scenārijam, uzskatot, ka šāds atsauces elektrotīkls ir tīkls, kuram faktisko vai hipotētisko scenāriju pievieno vai atņem. Atsauces elektrotīklam, ko izmanto visām JB IIA, katrā attiecīgajā laika nogrieznī būtu jāatbilst ES mēroga modelim, ko izmanto TADGP projektiem specifisko IIA vajadzībām; tas nodrošinātu saskaņību ar TADGP sistēmas mēroga novērtējumiem, kā arī to, ka tiek ņemti vērā citu jūras baseinu projekti un vajadzības.

iv. *Tirdzniecības zonu konfigurācija*

Ieguvumu sadalījumu starp dalībvalstīm var ietekmēt tirdzniecības zonu konfigurācija. Attiecībā uz ATAP apzinātajām hibrīdstarpvienotāju vajadzībām JB IIA attiecībā uz saistīto elektroenerģijas ražošanu būtu jāizmanto atkrastes tirdzniecības zonu konfigurācija, jo tā jaudas aprēķināšanas un iedaļes procesos labāk atspoguļo tīkla apstākļus (*).

v. *Sauszemes tīkla nostiprināšana*

ATAP īstenošanai būs vajadzīga būtiska sauszemes tīkla nostiprināšana; tā radīs attiecīgas izmaksas un arī ieguvumus, piemēram, samazinātu apcirpšanu. JB IIA būtu jāiekļauj sauszemes tīkla nostiprināšanas novērtējumi tām dalībvalstīm, kuras ietilpst katra atsevišķā jūras baseina tvērumā. ATAP īstenošanai vajadzīgo tīkla nostiprinājumu apzināšana rada grūtības no modelēšanas viedokļa, jo ATAP apzināts sauszemes tīkla nostiprinājums varētu būt noderīgs arī citām sauszemes sistēmas vajadzībām. Tomēr izmaksu un ieguvumu analīzes izslēgšana no sauszemes tīkla nostiprināšanas vajadzību novērtējuma dalībvalstīm nesniegtu pilnvērtīgu priekšstatu par ATAP izstrādes ietekmi, un tā varētu būt noteicošs faktors, kas apstiprinātu to izvēršanas lietderību, jo tā ir saistīta ar pārliecību, ka atkrastes atjaunīgo energoresursu elektroenerģija faktiski sasniegs pieprasījumu. Ja sauszemes tīkla nostiprināšanas vajadzības pārklājas ar vajadzībām, kas izriet no atkrastes atjaunīgo energoresursu integrācijas, un vajadzībām, kas izriet no citām sauszemes vajadzībām, būtu jāņem vērā tikai tā sauszemes tīkla nostiprināšanas vajadzību daļa, ko var skaidri identificēt kā vajadzīgu tikai atkrastes vajadzību sakarā. Būtu arī jāņem vērā, ka mazāks atkrastes atjaunīgo energoresursu apguves līmenis, kam par iemeslu ir mazāk intensīva sadarbība, radītu vēl lielāku vajadzību pēc sauszemes atjaunīgajiem energoresursiem, kas arī varētu palielināt sauszemes enerģotīkla nostiprināšanas vajadzības.

ENTSO-E būtu jāsniedz pārredzama informācija par pieņēmumiem, kas izdarīti, lai nodalītu ar atkrastes ražošanas jaudām saistītās nostiprināšanas vajadzības. Vajadzības gadījumā ENTSO-E būtu jāvērsas pēc norādījumiem pie augsta līmeņa grupām vai TEN-E reģionālajām grupām.

vi. *Izmaksu un ieguvumu modelēšana*

JB IIA novērtētajai ietekmei būtu jāaptver vismaz šādi TADGP ieguvumi: sociālekonomiskā labklājība, CO₂ variācijas, emisijas, kas nav CO₂ emisijas (arī gaisa piesārņotāji), sistēmas pietiekamība un atjaunīgo energoresursu integrācija. Cik vien iespējams, būtu jānovērtē arī ietekme uz biodaudzveidību un citas relevantas vidiskās eksternalitātes (piemēram, citu veidu piesārņojums). Runājot par pēdējo aspektu, atkrastes atjaunīgo energoresursu izvēršana ir acīmredzams atkrastes hibrīdiskas un radiālas pārvades infrastruktūras attīstīšanas ieguvums. Hibrīdas pārvades līnijas turklāt sniegs ieguvumus sauszemes atjaunīgo energoresursu integrēšanas ziņā, ņemot vērā to, ka tās kalpos par starpsavienotājiem. Turklāt, novērtējot iepriekš aprakstīto hipotētisko scenāriju, kvantificē ieguvumus no atkrastes enerģijas ražošanas, kuri citādi netiktu realizēti.

Ja iespējams, izmaksas būtu jābalsta galvenokārt uz CAPEX. Būtu jāiekļauj tikai pārvades izmaksas, nevis enerģijas ražošanas izmaksas, kuras ir komerciāli virzītas un atklājas tikai konkrētu projektu konkursos, savukārt attiecīgos ieguvumus ņem vērā, kā aprakstīts iepriekš. ENTSO-E nevajadzētu aplēst pašreizējās atkrastes vējparku investīciju izmaksas un to izmaiņas nākotnē. JB IIA jānovērtē visi ATAP apzinātie pārvades aktīvi. OPEX izmaksas var veidot ievērojamu ATAP kopējo īstenošanas izmaksu daļu, taču šīs izmaksas bieži ir saistītas ar konkrētu projektu modeļiem, piemēram, tīkla zudumiem vai uzturēšanu, un jūras baseina līmenī tās var būt grūti pienācīgi novērtēt. Atkrastes atjaunīgo energoresursu izvēršana var ietekmēt arī balansēšanas rezervju vajadzības, taču JB IIA šādiem novērtējumiem var nebūt piemērota. Šajā sakarā PSO varētu apsvērt iespēju lūgt, lai reģionālie koordinācijas centri veic īpašus novērtējumus, atkrastes enerģijas ražošanu ņemot vērā uzdevumos, kas saistīti ar jaudu noteikšanu reģionālā mērogā un iepirkumu. ENTSO-E būtu jānovērtē, kuru OPEX varētu stabili integrēt JB IIA. Sadarbojoties konkrētā pārrobežu projektā, dalībvalstis attiecīgajā projektam specifiskajā IIA var izvēlēties iekļaut ne tikai ENTSO-E jūras baseina līmenī apskatītās izmaksas, bet arī citas relevantas OPEX izmaksas.

(*) SWD(2020) 273 final.

vii. *Laiciskā un ģeogrāfiskā granularitāte*

Ar ATAP īstenošanu saistītie riska līmeņi laika gaitā paaugstinās, piemēram, sakarā ar citām norisēm valstī var mainīties plānošanas rezultāti vai var tikt apzināti alternatīvi projekti. Tāpēc šāda sarežģītība, kas saistīta ar laiciskiem riskiem, nozīmē, ka ir vajadzīgs laicisks nošķirums. JB IIA būtu jāveic 2040. un 2050. gadam. Ņemot vērā atkrastes enerģijas projekta izstrādei vajadzīgo laiku un laiku, kad tiks publicētas pirmās JB IIA, 2030. gadam novērtējumi nebūtu jāveic, jo tie dalībvalstīm nesniegtu noderīgu informāciju.

JB IIA rezultāti būtu jānosaka atsevišķi katrai dalībvalstij, kā arī agregēti katram jūras baseinam. Tas nodrošinās, ka viena reģiona dalībvalstīm ir rīki, ar kuru palīdzību tās var apzināt ATAP īstenošanas neto ieguvējus, un tas savukārt palīdzētu iniciēt tādu projektu koncepcijas, kuros iesaista arī citas dalībvalstis, kas nav projektu fiziskās uzņēmējas. Tas arī dotu tām iespēju kopīgi apspriest visu ATAP īstenošanas augsta līmeņa ietekmi. Vēlāk diskusijās par konkrētiem projektiem var tikt konstatēts, ka dažas dalībvalstis, kuras sākotnēji apsvērtas, balstoties uz JB IIA rezultātiem, no konkrētā projekta labumu faktiski negūst (bet, iespējams, gūst labumu no citiem ATAP projektiem). Tajā pašā laikā tas dotu iespēju apzināt tās dalībvalstis, kuras būtu ieguvējas, un tādējādi tās jau agrīni iekļaut procesā, līdz minimumam samazinot neizdošanās risku, kas varētu rasties sakarā ar novēlotu iesaisti konkrētā projekta izmaksu dalīšanā.

viii. *JB IIA rezultāti*

ENTSO-E veiktajā JB IIA būtu pienācīgi jāiesaista relevantie PSO un VRI, ACER un Komisija. ENTSO-E rezultāti būtu jāprezentē TEN-E prioritārajiem atkrastes energotīklu koridoriem attiecīgajās reģionālajās grupās vai attiecīgā gadījumā augsta līmeņa grupās. Rezultāti vislabākās aplēses TADGP scenārijam būtu jāuzrāda euro, norādot nenoteiktības diapazonus, kas atspoguļo citus TADGP kopīgos scenārijus. JB IIA būtu jānoskaidro neto pozitīvi un neto negatīvi ietekmētās dalībvalstis. Tajā būtu jāiekļauj arī kopsavilkums par visām infrastruktūras vajadzībām, kas ir aktuālas ATAP izstrādes sakarā, un, ciktāl iespējams, to ietekme uz JB IIA rezultātiem.

Lai vēl vairāk veicinātu reģionālas diskusijas, ENTSO-E veiktā JB IIA būtu jānovērtē reģiona VRI un attiecīgā gadījumā jāatbalsta tās rezultāti. Tas var palīdzēt veidot sākotnējo regulatīvo atbalstu un saistības, mazinot nesaskaņas un taupot laiku konkrēto projektu posmos. Turklāt ACER būtu jāapsver iespēja par visām JB IIA sniegt atzinumu.

Ja JB IIA attiecībā uz konkrētām pārrobežu infrastruktūras vajadzībām uzrāda pozitīvus rezultātus, tās būtu jāizpēta sīkāk. Tāpēc būtu jāparedz, ka reģionālajos investīciju plānos (t. i., projektu izpētē) vai TADGP tiks iekļauti konkrēti projektu novērtējumi.

II.b. **Nesaistoša izmaksu pārrobežu dalīšana jūras baseina līmenī**

JB IPD būtu jāsniedz informācija par izmaksu dalīšanas apsvērumiem reģionālā līmenī, balstoties uz ATAP īstenošanas izmaksām un ieguvumiem. Šā pasākuma rezultāts ir informatīvs un indikatīvs, un tas nerezultējas faktiskā izmaksu dalīšanā.

i. *JB IPD iekļaujamās izmaksas*

Visu to tīkla vajadzību iekļaušana, kas vajadzīgas, lai īstenotu JB IIA apzinātās vērienīgās reģionālās atkrastes ieceres, dalībvalstīm (un PSO un piegādes ķēdei) dod iespēju iegūt vajadzīgo informāciju par sadarbības vajadzībām, aprīkojuma apjomu, par norādēm par ieguvumiem no tādu pārrobežu pārvades projektu izstrādes, kuri paver citādi neīstenojamu atkrastes potenciālu, un citu informāciju, kas ir būtiska iespējamai reģionālo atkrastes mērķu pārskatīšanai.

Attiecībā uz izmaksu dalīšanu JB IPD būtu jāveic tikai attiecībā uz daļu infrastruktūras vajadzību, kas iekļautas ATAP un JB IIA, proti, tās ir vajadzības, kam ir skaidra pārrobežu nozīme. Attiecībā uz hibrīdinfrastuktūras vajadzībām tas ietver atkrastes tīkla pārvades sistēmu no atkrastes atjaunīgās enerģijas ražošanas objektiem uz vismaz divām dalībvalstīm. Izmaksu dalīšanā relevantas varbūt arī dažas radiālā pieslēguma infrastruktūras vajadzības. Te ir runa par gadījumiem, kad tās ir daļa no ATAP apzinātās tādas nepieciešamās infrastruktūras, ko vēlāk paredzēts pārveidot par hibrīdinfrastuktūru. ATAP izstrādei būs relevanti arī daži sauszemes tīkla nostiprinājumi, un tiem būs skaidra pārrobežu nozīme. Lai izmaksu dalīšanas diskusijās, kas saistītas ar atkrastes atjaunīgo energoresursu integrāciju, nodrošinātu taisnīgumu, arī tās principā būtu jāiekļauj JB IPD īstenošanā, ciktāl var noteikt piemērotu metodiku, kā aprakstīts iepriekš.

JB IPD tvērumā paturot tikai tās infrastruktūras vajadzības, kas ir nepārprotami relevantas atkrastes atjaunīgās enerģijas integrācijai un kam ir pārrobežu nozīme, viena reģiona dalībvalstis var noteikt, kuras no tām konkrētā perspektīvā (2040. vai 2050. gads) varētu būt relevantas konkrētu pārrobežu projektu izstrādē un attiecīgi izmaksu sadales sarunās. Tas palīdzēs savlaicīgi noteikt potenciālo projektu grupu tvērumu, kas jāapvieno, un savlaicīgi iesaistīt VRI un PSO.

ii. *Pozitīvo neto labumguvēju būtiskuma sliekšņvērtība*

Sarunām par konkrētiem projektiem ir tieša ietekme uz izmaksu sadali, tāpēc, lai konkrēta projekta izmaksu pārrobežu sadalei noteiktu pozitīvos neto labumguvējus, pragmatiskuma labad ir jāizmanto būtiskuma sliekšņvērtības. Tādējādi tiek nodrošināts, ka modelētās iemaksas, kas ir apjomā nelielas un ko veic dalībvalstis, kuras projektu neuzņem, būtiski nepalielina atsevišķa projekta sarunu un administratīvās izmaksas, t. i., pārmērīgi nepalielina iesaistīto pušu skaitu.

Plāna līmenī, kas ir konceptuāls un kam nav saistošas ietekmes uz izmaksām, šie argumenti nav piemērojami, taču var rasties zaudēto iespēju izmaksas, ja netiek apzināti un pietiekami savlaicīgi iesaistīti labumguvēji ar salīdzinoši mazāku pozitīvu neto ietekmi. Turklāt plāna līmenī jebkura neliela sliekšņvērtība varētu radīt būtiskas nesakrītības attiecībā uz segto izmaksu kopsummu, jo vienas dalībvalsts infrastruktūras vajadzības visas desmitgades garumā varētu aptvert lielu skaitu projektu un investīciju izmaksu. Tāpēc attiecībā uz JB IPD minimālo pozitīvās neto ietekmes būtiskuma sliekšņvērtību izmantot nevajadzētu.

iii. *JB IPD rezultāti*

ENTSO-E veiktajā JB IPD procesā būtu pienācīgi jāiesaista relevantie PSO un VRI, ACER un Komisija, un iegūtie rezultāti ENTSO-E būtu jāprezentē TEN-E prioritārajiem atkrastes energotīklu koridoriem. ENTSO-E par izmaksu dalīšanas pieteikumu būtu jāziņo par katru jūras baseina dalībvalsti dalījumā pa desmit gadu periodiem (2040. un 2050. gada griezumā) euro, balstoties uz ieguvumu īpatsvaram proporcionālu sadalījumu. JB IPD būtu jāiekļauj arī kopsavilkums par visām infrastruktūras vajadzībām, kas ir relevantas reģionālo izmaksu dalīšanas sakarā, un, ciktāl iespējams, to ietekme uz JB IPD rezultātiem.

III. IETEIKUMI KONKRĒTU PROJEKTU NOVĒRTĒJUMIEM

III.a. Konkrēta projekta izmaksu un ieguvumu analīze

i. *KP IIA izveides process*

Uzsākot diskusijas un izmaksu sadales sarunas par konkrētiem atkrastes pārrobežu pārvades projektiem, valstu regulatīvās iestādes (VRI) izmanto konkrēto projektu izmaksu un ieguvumu analīzi (KP IIA). KP IIA varētu noderēt arī gadījumos, kad dalībvalstis apspriež pārrobežu atkrastes atjaunīgās enerģijas kopprojektus, lai, iespējams, risinātu sarunas par statistiskiem pārvedumiem vai kopīgas atbalsta shēmas izveidi, kas palīdzētu rast trūkstošās investīcijas. Jebkurā gadījumā VRI un/vai dalībvalstis modelēšanas aprēķinus var nolemt deleģēt PSO.

Ja attiecīgās puses par šo procesu vienojas iepriekš, ir iespējams samazināt risku, ka sarunas par pārrobežu projektiem nebūs veiksmīgas. Piemēram, **koordinēta pieeja attiecībā uz pārrobežu pārvades aktīviem** var ietvert šādus soļus:

1. paraksta saprašanās memorandu vai līdzīgu dokumentu starp attiecīgajām dalībvalstīm,
2. paraksta saprašanās memorandu vai līdzīgu dokumentu starp attiecīgajiem PSO,
3. attiecīgās VRI kopīgi vienojas par pieņēmumiem, kas PSO jāņem vērā,
4. PSO kopīgi izstrādā KP IIA,
5. VRI kopīgi validē rezultātus vai kopīgi pieprasa PSO veikt izmaiņas.

Kopīga vienošanās par pieņēmumiem, kas jāizmanto KP IIA (piemēram, cik daudzi un kādi scenāriji jāapsver) un kopīgas modelēšanas veikšana var ievērojami mazināt tālākas nesaskaņas, kas izriet no atšķirīgu modelēšanas pieeju un rezultātu izmantošanas. Jāatzīmē, ka dalībvalstis saskaņā ar valsts praksi var tikt iesaistītas arī pārvades aktīvu procesā, piemēram, pieņēmumu vai rezultātu validēšanā (piemēram, gadījumos, kad dažas dalībvalstis apstiprina valsts investīciju plānus PSO, kuri darbojas to teritorijā). Ierosinātajai koordinētajai KP IIA procedūrai būtu jākalpo par vadošu satvaru, bet vajadzības gadījumā būtu jānodrošina elastība. Piemēram, dalībvalstu grupa var uzskatīt, ka saprašanās memorandu noslēgšana nepieciešamo sarunu laiku varētu pagarināt, nevis saīsināt, un tāpēc uzskatīt, ka tie nav vajadzīgi, vai tā var nolemt, ka dažas darbības vajadzētu veikt paralēli.

Attiecībā uz **pārrobežu atkrastes elektroenerģijas ražošanas projektiem** relevantās dalībvalstis KP IIA var veikt kopīgi. Tām, pirmkārt, būtu jālemj par kopīgu modelēšanas aprēķinu izstrādes pieeju (piemēram, izstrādāt tieši pašām, izstrādi deleģēt savām attiecīgajām enerģētikas aģentūrām, izstrādi deleģēt attiecīgajiem PSO vai izsludināt konkursus par konsultāciju pakalpojumu sniegšanu). Pēc tam tām būtu kopīgi jālemj par izmantojamajiem pieņēmumiem (piemēram, scenārijiem un sauszemes tīkla nostiprinājumu iespējamu iekļaušanu novērtējumā) un saskaņā ar panākto vienošanos kopīgi jāizstrādā KP IIA.

Ja sarežģītos pārrobežu atkrastes projektos var tikt integrēts **gan hibrīdstarp savienojuma projekts, gan atkrastes atjaunīgās enerģijas kopprojekts**, relevantajām dalībvalstīm un VRI abu projektu attiecīgajā KP IIA būtu jānodrošina konsekvence. Pirmkārt, tām būtu jānodrošina, ka abu projektu pieņēmumi ir konsekventi, un jāizvairās no dubultas izmaksu un ieguvumu uzskaites. Tajā pašā laikā tām būtu līdz minimumam jāsamazina kavējumu risks, it sevišķi tad, ja attiecīgajiem projektiem ir atšķirīgs investīciju lēmumu pieņemšanas laiks. Piemēram, par pārvades aktīva galīgo izmaksu sadalījumu var nākties lemt agrāk, ja tā nodošana ekspluatācijā aizņemtu ievērojami ilgāku laiku nekā atkrastes vējparka gadījumā. Tās var arī nolemt abus projektu novērtējumus integrēt vienā visaptverošā novērtējumā. Tomēr šādai pieejai vienmēr būtu jānodrošina iespēja nošķirt, no vienas puses, infrastruktūrai specifiskus rezultātus, ko VRI ņem vērā, pieņemot lēmumus par izmaksu pārrobežu sadali, un, no otras puses, ģenerēšanai specifisku informāciju, kas ir relevanta dalībvalstu izmaksu un ieguvumu dalīšanas pasākumiem atjaunīgo energoresursu statistikas un atbalsta izmaksu sadalei.

Vēl viens sarežģīts projektu veids ir **enerģētiskās salas**; šiem projektiem ir nepieciešamas apjomīgas investīcijas, un tiem varbūt ļoti atšķirīgi projektu plānojumi, īpašumtiesību struktūra un finansēšanas mehānismi. Tāpēc enerģētiskās salas projekta gadījumā process un analīze katrā gadījumā būtu jāpēta individuāli, ņemot vērā projekta īpatnības.

ii. KP IIA scenāriji un jutīguma analīze

Saskaņā ar TEN-E regulas 16. panta 4. punktu **scenārijos**, kas jāizmanto projektu analīzē, būtu jāņem vērā vismaz TADGP kopīgie scenāriji. Papildu scenāriju ieviešana varētu palielināt grodumu, jo tiktu ņemti vērā dažādi iespējamie nākotnes scenāriji, taču vienlaikus pieaug risks, ka tie pārklātos ar TADGP scenārijiem, kas paildzinātu modelēšanas laiku un, iespējams, sarunu izmaksas. TEN-E kalpo par TADGP kopīgu scenāriju izstrādes satvaru, kas nodrošina augstu ieinteresēto personu iesaistes un kontroles līmeni. Tādēļ, lai nodrošinātu augstu scenāriju kvalitāti un uzticēšanos tiem un līdz minimumam samazinātu vajadzību pēc laikietilpīgiem (un dažkārt neproduktīviem) papildu scenārijiem, aktīvi būtu jāiesaistās valstu pārstāvjiem.

Papildu scenāriju vietā iedarbīgi rīki, kas varētu vēl vairāk palielināt projektu novērtējumu grodumu, ir TADGP scenāriju **jutīguma analīze**. To veic, novērtējot, kā projekta vērtība mainās, mainot kādu svarīgu pieņēmumu; tas palīdz noskaidrot, kuriem pieņēmumiem ir visbūtiskākā ietekme uz KP IIA rezultātiem. Ja tiek uzskatīts, ka bez TADGP scenārijiem ir vajadzīgi vēl citi, piemēram, lai integrētu jaunu vietējo informāciju, kas darīta pieejama pēc TADGP scenāriju izstrādes, TEN-E noteikts, ka tiem jāatbilst Savienības 2050. gada klimatneitralitātes mērķim un starpposma enerģētikas un klimata mērķrādītājiem, attiecībā uz tiem jānodrošina TADGP scenārijiem līdzvērtīgs apspriešanās un pārbaudes līmenis un tie jānovērtē ACER.

iii. KP IIA hipotētiskie scenāriji

Izstrādājot atkrastes projekta hipotētisko scenāriju, dalībvalstīm un/vai VRI attiecīgā gadījumā būtu jānovērtē un jāvienojas par to, kādas varētu būt ticamākās neveiksmīgu projekta izmaksu sadales sarunu sekas. Apstiprinātajam **hipotētiskajam scenārijam vienmēr vajadzētu būt visrealistiskākajai projekta alternatīvai**. Piemēram, novērtējot pārvades **hibrīdprojektu**, divas VRI tipiski varētu uzskatīt, ka ticamākā hibrīdprojekta izstrādes alternatīva varētu būt radiāla līnija, kas savieno ar tuvāko krastu. Ja starp valstu tirdzniecības zonām tiek novērotas salīdzinoši biežas un lielas elektroenerģijas cenu atšķirības, ticama alternatīva varētu būt konvencionāls punkta–punkta starpsavienotājs.

Tāpat dažādi hipotētiski scenāriji var būt piemēroti atkrastes **atjaunīgās enerģijas ražošanas kopprojektam**, kas savienots ar hibrīdstarp savienotāja palīdzību. Ļoti lieliem elektroenerģijas ražošanas projektiem (piemēram, tiem, kas saistīti ar enerģētisko salu) vai projektiem, ko iespējams realizēt tikai tad, ja tiek izveidota jauna starpsavienotāja jauda (sk. arī JB IIA hipotētisko scenāriju sadaļu), kā saprātīgu alternatīvu varētu apsvērt mazāka, radiāli savienota atkrastes vējparka būvniecību vai pat vispār atteikties no atkrastes vējparka būvniecības, ja radiāls pieslēgums ir pārāk dārgs.

iv. *Tirdzniecības zonu konfigurācija*

Konkrēta projekta tirdzniecības zonu konfigurācija var ietekmēt ieguvumu sadali starp dalībvalstīm, kā arī starp pārvades un vējparku attīstītājiem. Tāpēc dalībvalstīm būtu jācenšas pēc iespējas ātrāk noteikt projekta tirdzniecības zonu konfigurāciju, to pienācīgi ņemot vērā pārvades un ģenerēšanas projektu KP IIA un pirms izolēm nodrošināt pamanāmību. Attiecībā uz projektiem, ko veido atkrastes vējparki, kas savienoti ar hibrīdstarpsavienotāju, dalībvalstīm būtu jāapskata atkrastes tirdzniecības zonu izveide, kas būtu stabilāks mehānisms, kā saražoto enerģiju pilnībā integrēt Eiropas elektroenerģijas tīrū.

III.b. **Konkrēta projekta izmaksu pārrobežu sadale**

Papildus ACER ieteikumam par KIP investīciju pieprasījumu apstrādi būtu jāņem vērā dažas atkrastes pārvades projektu īpatnības. It sevišķi hibrīdstarpsavienotājiem ir vairāki aspekti, kas var ietekmēt sarunas par investīciju izmaksu sadali. Konvencionālie punkta–punkta starpsavienotāji palīdz izlīdzināt cenas pāri robežām, optimizējot vispārējo energosistēmu. Hibrīdstarpsavienotāji papildus var potenciāli integrēt ļoti apjomīgas atkrastes atjaunīgās enerģijas jaudas un būtiski mainīt reģiona energoresursu struktūru. Ir lielāka iespēja, ka atšķirībā no iepriekšējiem elektroenerģijas starpsavienotāju projektiem tie ieguvumus nesīs ne tikai uzņēmējām dalībvalstīm, bet arī kaimiņu teritorijām.

Lai par projektiem saglabātos interese, tiem vajadzētu radīt vispārēju pozitīvu neto sociālekonomisko ietekmi un nevienai dalībvalstij nevajadzētu izjust negatīvu neto ietekmi. Ja KP IIA atkrastes projekta uzņēmējai valstij uzrāda negatīvu neto ietekmi, tas ir potenciāls šķērslis projekta attīstīšanai. Konkrēta projekta izmaksu pārrobežu dalīšana (KP IPS) ir instruments ar strukturētu procesu, kas noteikts TEN-E un kas VRI un dalībvalstīm palīdz panākt vienošanos par investīciju izmaksu sadalīšanu. KP IPS izmantošana attiecībā uz KIP un SIP ir obligāta, ja darbu veikšanai pieprasa dotācijas saskaņā ar Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu (EISI), savukārt citos gadījumos var izmantot citas salīdzināmas pieejas (kurās netiek stingri ievērotas TEN-E prasības). Pat tad, ja tas nav obligāti, ņemot vērā apjomīgās investīciju summas un hibrīdprojekta relatīvo sarežģītību, vienkāršu, ar ieguvumiem nesamērīgu sadales atslēgu izmantošana un KP IPS neizmantošana, visticamāk, būs nerezultatīva prakse. KP IPS nav (tikai) prasība, kas jāizpilda, lai attiecībā uz KIP/SIP darbu veikšanai varētu pieteikties uz EISI finansējumu, bet gan svarīgs sarunu vešanas rīks, kam ir skaidri noteikta procedūra un termiņi, kas var sekmēt un paātrināt sarunu gaitu. Tāpēc tas būtu jāuzskata par vienu no priekšrocībām, ko sniedz KIP/PMI statuss un kas palīdz laikus izveidot pārrobežu infrastruktūru.

i. *Pozitīvo neto labumguvēju būtiskuma sliekšņvērtība*

Tā kā KP IPS rezultātā tiek pieņemts saistošs lēmums par izmaksu sadali, to dalībvalstu noteikšanai, kuras no projekta īstenošanas gūst ievērojamu pozitīvu neto ietekmi, ir jāpaliek pragmatiskai, taču nedrīkst neņemt vērā būtiskas investīcijas. Tā kā ieguvumi, visticamāk, būs jūtami reģionāli, hibrīdprojekta pozitīvo neto labumguvēju apzināšanai var būt nepieciešams noteikt zemāku būtiskuma sliekšņvērtību nekā konvencionālo starpsavienotāju gadījumā. Ņemot vērā iepriekš minēto, būtu jāapsver sliekšņvērtība, kas ir zemāka par 10 %.

ii. *To dalībvalstu ieguldījums, kuras nav uzņēmējas dalībvalstis*

Lai projekts būtu spējīgs piesaistīt banku finansējumu, ja tiek uzskatīts, ka uzņēmējai dalībvalstij radīsies negatīva neto ietekme, var būt nepieciešams ieguldījums no dalībvalsts, kas nav uzņēmēja dalībvalsts un kas ir neto pozitīva labumguvēja. Principā šādi labumguvējam dalībvalstij būtu jāsniedz finansiāls ieguldījums, lai nodrošinātu sekmīgu projekta iznākumu un to, ka tā ieguvumus savā teritorijā efektīvi liek lietā. Praksē tas var būt sarežģīti. Piemēram, valsts, kas nav uzņēmēja valsts, procesā var tikt iesaistīta pārāk vēlu un uzdot jaunus jautājumus par izmantotajiem modeļiem un to rezultātiem, tā var uzskatīt, ka aplēstie ieguvumi ir pārāk nenoteikti vai ka pārrobežu finansiālo ieguldījumu praksē veikt ir sarežģīti. Jebkurā gadījumā, ja valsts, kura nav uzņēmēja valsts, projektā tiek iesaistīta tikai brīdī, kad no tās tiek pieprasīts ieguldījums, tā var nejusties kā pilnvērtīga projekta dalībniece un tās gatavība sniegt ieguldījumu var būt ierobežota. JB IPD būtu jāpalīdz mazināt risku, ka iesaiste nav savlaicīga.

Turklāt sarunās par investīciju sadali pārrobežu projektos relevantajām VRI būtu jāvienojas par KP IPS un investīciju pieprasījumu. Ja tas neizdodas vai ja VRI iesniedz attiecīgu pieprasījumu, lēmums būtu jāpieņem ACER, nodrošinot savlaicīgu procesa norisi. Lai gan ir gadījumi, kad KP IPS tiek nolemts iemaksas piešķirt trešai personai, tas ir reti un parasti tas notiek gāzes infrastruktūras projektos (*).

Ir iespējams, ka ieguldījumu dod dalībvalstis, kas nav uzņēmējas dalībvalstis, un gadījumos, kad dažas valstis ir pozitīvas neto labumguvējas, bet tiek uzskatīts, ka vienai vai vairākām uzņēmējām dalībvalstīm ir negatīva neto ietekme, var sagaidīt, ka šādi ieguldījumi būs nepieciešami nākotnes atkrastes projektiem. Tajā pašā laikā būtu jāpatur prātā, ka KP IPS ir tikai rīks. Lai nodrošinātu sekmīgu sarunu iznākumu un līdz minimumam samazinātu nesaskaņas, it sevišķi gadījumos, kad ieguvumi ietiecas tālāk par uzņemošo dalībvalstu robežām, būtu lietderīgi attiecībā uz KP IPS iedibināt koordinētas pieejas, kas nozīmētu, ka vienošanās par principiem ir panākta jau pirms konkrētu sarunu sākšana. JB IPD un līdzšinējā pieredze KP IPS veikšanā varētu palīdzēt šādus principus noteikt reģionāli. Turklāt būtu jāapsver papildu kopdarbības stimuli, kuri palīdzētu palielināt to dalībvalstu gatavību investēt projektā, kuras nav uzņēmējas dalībvalstis.

III.c. Citi instrumenti, kas nav KP IPS

Ja tiek apsvērts papildus KP IPS izmantot vēl citus mehānismus un instrumentus, būtu rūpīgi jāņem vērā praktiskās grūtības infrastruktūras izmaksas pārvirzīt regulētiem subjektiem valstīs, kuras nav uzņēmējas valstis. Tajā pašā laikā dažādos Eiropas reģionos pastāv atšķirīga sadarbības prakse un ieceres atkrastes enerģijas jomā. Tāpēc reģionālās atšķirības var novest pie tā, ka tiek panākta vienošanās par dažādiem papildu izmaksu dalīšanas mehānismiem, kas jāizmanto. Augsta līmeņa grupas varētu būt noderīgas platformas, kurās apspriesties, vai un kādus rīkus varētu izmantot attiecībā uz projektiem attiecīgajos reģionos.

Varētu sīkāk apsvērt šādu veidu papildu rīkus: rīkus, kas atvieglo KP IPS pilnvērtīgu izmantošanu, un rīkus, kas paredzēti ilgstošas finansējuma nepietiekamības novēršanai.

i. Rīki, kas atvieglo KP IPS pilnvērtīgu izmantošanu pārvades projektos

Pārslodzes ieņēmumu sadales atslēgas

KP IPS veic laikā, kad notiek vienošanās par galīgo pārrobežu projekta investīciju lēmumu. Attiecīgā aktīva darbības laikā pārslodzes ieņēmumi tiek radīti un sadalīti saskaņā ar saskaņotu metodiku un sadales atslēgām. Pārslodzes ieņēmumi parasti tiek sadalīti pēc standarta sadales atslēgas 50–50 vai citas specifiskas sadales atslēgas, kas atspoguļo īpašumtiesību vai investīciju līmeni. Šādu specifisku sadales atslēgu izmantošana par sarunu rīku, ja runa nav tikai par īpašumtiesību/investīciju līmeni, kopumā var nebūt sevišķi rezultatīvs rīks turpmākiem atkrastes hibrīdprojektiem, jo var pieaugt nenoteiktība attiecībā uz pārslodzes ieņēmumu radīšanu, piemēram, sakarā ar “kanibālisma” efektu starp paralēliem pārvades projektiem. Tomēr relevantās VRI var nolemt vienoties par atšķirīgām specifiskām sadales atslēgām, kas atspoguļo projekta vajadzības (piemēram, paredzamās OPEX izmaksas), ja tās atbilst ES regulējumam un metodikai.

Projektu sakopošana

Tādu projektu sakopošana, kuri cits citu papildina un kuriem ir līdzīgs riska līmenis (piemēram, tie tiks nodoti ekspluatācijā paralēli vai gandrīz vienlaikus), var būtiski samazināt sarunu darījuma izmaksas. Šāda sakopošana var nodrošināt, ka savstarpēji saistīti projekti tiek novērtēti kopā, piemēram, attiecībā uz vairākiem hibrīdstarpsavienotājiem vienā un tajā pašā reģionā vai attiecībā uz hibrīda un sauszemes starpsavienotāja nostiprināšanu, kas vajadzīga, lai atkrastē saražotā elektroenerģija sasniegtu konkrētu pieprasījuma centru. Sakopošana var palīdzēt mazināt nenoteiktību, jo projektiem, kas ietekmē cits citu, modelēšana tiek veikta vienlaikus un tiek panāktas vienošanās, kas aptver plašāku ainu; tas potenciāli samazina vajadzību pēc pārrobežu finanšu darījumiem (piemēram, no KP IPS), jo starp projektiem tiek veikts izmaksu un ieguvumu ieskaits un paveras iespēja ieguldīt “natūrā”, veicot paralēlas investīcijas, no kurām labumu gūst visas iesaistītās puses. Ņemot vērā nepieciešamību būtiskus infrastruktūras projektus attīstīt paralēli, lai savlaicīgi īstenotu dalībvalstu ieceres atkrastes enerģijas jomā, projektu sakopošana varētu kalpot par veicinošu rīku. JB IPD var palīdzēt noteikt saprātīgas grupēšanas iespējas.

(*). Piemēram, attiecībā uz LT–PL elektroenerģijas starpsavienotāju *LitPol Link* ACER secināja, ka no valstīm, (kas nav uzņēmējas valstis, kompensācijas nav nepieciešamas. Attiecībā uz PL–LT gāzes starpsavienotāju *GIPL* ACER secināja, ka pozitīvajām neto labumguvējām (LT, LV, EE) būtu jāmaksā kompensācija PL, kas ir uzņēmēja dalībvalsts un tiek uzskatīta par tādu, kurai ir negatīva neto ietekme.

Ex post nosacījumi

KP IPS varētu ietvert iepriekš saskaņotus nosacījumus, saskaņā ar kuriem varētu veikt konkrētu korekciju (piemēram, mainīt pārslodzes ieņēmumu sadales atslēgu) vai finanšu darījumu, t. i., ja būtiski mainās apstākļi, kas tika ņemti vērā novērtēšanā izmaksu sadales posmā. Tomēr praksē var būt sarežģīti šādus nosacījumus īstenot tā, lai projektam nerastos jauni riski, tāpēc, ja šo iespēju izmanto, iepriekš būtu jānosaka skaidri principi.

Inovatīvi plānošanas pasākumi un īpašumtiesību mehānismi

Dalībvalstis un operatori dažādos reģionos varētu izpētīt inovatīvas īpašumtiesību pieejas, piemēram, *kopīgas īpašumtiesības*, ko izveido, iedibinot reģionālas atkrastes pārvades vienības, kas atbild par jūras baseinu plānošanas darbībām un relevanto pārrobežu atkrastes energotīklu projektu attīstīšanu. No vienas puses, šādām struktūrām būtu vajadzīgi sākotnēji centieni, kas ietvertu to izveidi un izmaksu dalīšanas kārtības noteikšanu, kas var nozīmēt būtiskas investīcijas. No otras puses, tās būtu izdevīgas vidējā termiņā, jo samazinātos darījumu izmaksas, kā arī sarunu neizdošanās risks, jo relevantās puses jau būtu vienības īpašnieces un tādējādi jau pastāvīgi būtu iesaistītas pārrobežu projektu izstrādē un attīstīšanā. Kopīgu īpašumtiesību veidošanu varētu atbalstīt ar reģionālu regulatīvo aktīvu bāzes satvaru izstrādi. Turklāt šādām vienībām nebūtu vajadzības iejaukties atkrastes tīklu sistēmas darbībā, kas varētu palikt iecelto PSO pārziņā.

Lai stimulētu atkrastes infrastruktūras izveidi, varētu izpētīt arī alternatīvas īpašumtiesību struktūras. Piemēram, vairāku projektu sakopojumā attiecīgās puses varētu vienoties par *krusteniskām īpašumtiesībām*, proti, neto importētājvalsts iegādājās daļu atkrastes pārvades aktīva un otrādi. Tas var palīdzēt stimulēt to, ka ieinteresētajām personām konkrētā reģionā ir liela interese nodrošināt, ka visi relevantie projekti tiek īstenoti, kā plānots, un ieguvumi tiek gūti, kā bija paredzēts novērtējumā; tas mazinātu riskus un sniegtu savstarpējus ieguvumus.

Varētu stiprināt arī *reģionālo atkrastes plānošanu* (bet ne attīstību), piemēram, prasīt, lai relevantie reģionālie koordinācijas centri veiktu jaunus reģionālās plānošanas uzdevumus.

Tīkla pieslēguma maksas saskaņošana atkrastes elektroenerģijas ražošanai

Atšķirīgas pieejas attiecībā uz atkrastes atjaunīgās elektroenerģijas ražošanas projektiem piemērojamiem tīkla pieslēguma tarifu režīmiem (virspusēja vai padziļināta maksa) atjaunīgās enerģijas projektu attīstītājiem var sarežģīt piedāvājumu iesniegšanu, kā arī KP IPS diskusijas starp dalībvalstīm un/vai VRI. Attiecībā uz atkrastes atjaunīgās enerģijas projektiem varētu apsvērt reģionālu pieslēguma maksas saskaņošanu, ņemot vērā principu atspoguļot radušās infrastruktūras izmaksas un nodrošināt nediskriminējošu tīkla maksu.

Reģionālie sarunu modeļi

Varētu izstrādāt reģionālus sarunu modeļus, kas ieskicētu vispārīgus principus, kuri jāievēro, virzoties no JB IPD uz konkrētu projektu novērtēšanu un sarunām, taču tos vajadzētu izmantot tikai kā veicinošu un informatīvu rīku, kas palīdz uzsākt diskusijas, un faktiskajās sarunās par projektiem allaž vajadzētu saglabāt elastību.

ii. *Rīki, kas paredzēti ilgstošas finansējuma nepietiekamības novēršanai*

a) *Atkrastes elektroenerģijas ražošana*

Daudzgažu nākotnes statistisko pārvedumu produkti, kas mērķiezīmēti atkrastei

Vienošanās par statistiskajiem pārvedumiem var attiekties uz iepriekšējo vai kārtējo gadu, nākamo gadu vai turpmākajiem gadiem (nākotnes produkti). Runājot par pašlaik izskatāmajiem atkrastes projektiem, īpaši interesanti var būt nākotnes produkti. Uzņēmēja dalībvalsts vēlāk var nodrošināt papildu finansējumu, lai īstenotu savu atkrastes atjaunīgās enerģijas projektu, risinot atlikušā strukturālā atbalsta izmaksu deficīta problēmu, savukārt iepircēja dalībvalsts var nodrošināt nākotnes statistiskos pārvedumus un atbalstīt atkrastes rīcībpolitiskos mērķus. Nolīgumos par statistiskajiem pārvedumiem var arī iekļaut nosacījumus par statistisko pārvedumu finanšu apmaiņu, piemēram, var norādīt, ka pārskaitītās summas jāizmanto atkrastes tīkliem, kas saistīti ar konkrēto atjaunīgo energoresursu projektu. Piemērus tam, kā šādus nosacījumus īstenot praksē, var gūt jau no veiktajiem statistiskajiem pārvedumiem.

ES atbalsts

Atjaunīgās enerģijas finansēšanas mehānisms dalībvalstīm dod iespēju savus atjaunīgo energoresursu īpatsvara atsaucē punktus sasniegt ar pārrobežu sadarbības palīdzību. Tas dod iespēju izsludināt konkursus par atbalstu jauniem atjaunīgās enerģijas projektiem ES, lai novērstu novirzi no Savienības indikatīvās atjaunīgo energoresursu trajektorijas vai vienkārši paātrinātu izvēršanu. Finansētājās valstīs mehānismā piedalās brīvprātīgi; maksājums ir sasaistīts ar jauniem atjaunīgo energoresursu projektiem, ko būvē uzņēmēju dalībvalstu teritorijā, izmantojot Komisijas organizētu konkurenci veicinošu konkursu, kas iesaistītajām dalībvalstīm samazina administratīvās izmaksas⁽¹⁰⁾ un palielina izvēršanas efektivitāti un sabiedrības atbalstu, pateicoties tam, ka pārrobežu finansiālais ieguldījums tiek sasaistīts ar konkrētiem atjaunīgo energoresursu projektiem. Ar atjaunīgās enerģijas finansēšanas mehānismu ir iespējams norādīt vēlmi atbalstīt konkrēta veida tehnoloģiju (piem., atkrastes atjaunīgos energoresursus) un, lai gan šobrīd tie vēl nav ieviesti, nākotnē varētu ieviest agregēšanas līmeņus (piem., dažādajiem jūras baseiniem). Ja līdzīga sistēma tiks no jauna ieviesta arī 2040. gada mērķrādītājiem un periodam pēc tam, atjaunīgās enerģijas finansēšanas mehānisms varētu būt īpaši aktuāls atkrastes atjaunīgās enerģijas projektiem, kuriem vajadzīgs atbalsts. Ideāli kandidāti varētu būt atkrastes elektroenerģijas ražošanas jaudu projekti, kas bez kopdarbīgu investīciju satvariem atzīti par nerealizējamiem.

Turklāt pārrobežu atjaunīgās enerģijas projektu atbalstam var izmantot līdz 15 % no kopējā enerģētikai piešķirtā Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta (EISI) budžeta, ja vien projektu pamatā ir sadarbības nolīgums, kas ir saskaņā ar Atjaunojamo energoresursu direktīvu. Papildus atjaunīgās enerģijas finansēšanas mehānismam un EISI ir pieejami arī citi instrumenti⁽¹¹⁾, to vidū, piemēram, Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) un Modernizācijas fonds.

b) Atkrastes elektroenerģijas pārvade

Reģionālie pārslodzes ieņēmumu konti nākotnes investīcijām

Pārslodzes ieņēmumi ir jāizmanto Elektroenerģijas regulā (ES) 2019/943 noteiktajiem prioritārajiem mērķiem, no kuriem viens ir tādu tīkla investīciju aptvērums, kuras palielina pārrobežu jaudu. Pārslodzes ieņēmumi, kas rodas no tirdzniecības, ir diezgan ierobežoti salīdzinājumā ar kopējām atkrastes infrastruktūras investīciju vajadzībām, taču līdz ar atkrastes tīklu attīstīšanu absolūtās reģionālo pārslodzes ieņēmumu summas pieaugs.

Būtu jāizpēta reģionālas pieejas, kā daļu no gūtajiem pārslodzes ieņēmumiem uzkrāt īpašos kontos un izmantot, lai segtu daļu investīciju, kas vajadzīgi jauniem projektiem, kuri reģionam sniedz plašākus ieguvumus. Saskaņā ar Elektroenerģijas regulas 19. pantu ienākumus no pārslodzes ieņēmumiem nevajadzētu izmantot tīkla tarifu samazināšanai, ja vien nav sasniegti prioritārie mērķi, un atlikušie ienākumi jāieskaita atsevišķā iekšējā kontā, līdz tos var izmantot prioritāriem mērķiem. Reģionāls krājkonts varētu atvieglināt šādu noteikumu īstenošanu. Tas varētu būt orientēts, piemēram, tikai uz negatīvo neto ietekmi uz dalībvalstīm, kuras uzņem projektus ar KIP/SIP statusu. *Reģionālie krājkonti* novērstu ilgstošu, grūti risināmu investīciju nepietiekamību, un tie nodrošinātu, ka nevajadzēs paļauties tikai uz ES vai cita finansējuma pieejamību. Šādi konti nozīmētu, ka reģiona VRI (un PSO) cieši jākoordinējas plānošanā, izmaksu un ieguvumu noteikšanā un izmaksu dalīšanā. Reģionālos krājkontus, iespējams, varētu apsvērt kopā ar novērtējumu par vajadzību stiprināt reģionālo plānošanu un īpašumtiesības.

ES atbalsts

Pirmajos ATAP ENTSO-E lēš⁽¹²⁾, ka kopējās CAPEX investīcijas, kas vajadzīgas, lai 2025.–2050. gada periodā pieslēgtu Eiropas atkrastes atjaunīgās enerģijas jaudas, ir aptuveni 400 miljardi EUR⁽¹³⁾; tās katru gadu Eiropas patērētājiem nodrošinās 1 600 TWh tīras enerģijas un atkrastes vēja enerģiju padarīs par trešo nozīmīgāko Eiropas energosistēmas energoavotu.

Pārrobežu atkrastes infrastruktūras projektu virzītājiem, it sevišķi KIP/SIP statusa gadījumā, kopā ar *Eiropas Investīciju banku* būtu jāizpēta, vai to projektiem var nodrošināt konkurētspējīgus finansēšanas nosacījumus⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Lai gan dažu valstu jurisdikcijās šādu konkursu rīkošana var radīt praktiskas problēmas sakarā ar to, ka tajās pašlaik varētu būt aizliegt konkursu rīkošanu deleģēt citām personām.

⁽¹¹⁾ https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/financing/eu-funding-offshore-renewables_en

⁽¹²⁾ https://eepublicdownloads.blob.core.windows.net/public-cdn-container/tyndp-documents/ONDP2024/web_entso-e_ONDP_PanEU_240226.pdf

⁽¹³⁾ Ieskaitot Norvēģiju un Lielbritāniju, bet neskaitot radiālos pieslēgumus.

⁽¹⁴⁾ https://www.eib.org/attachments/lucalli/20230107_cross_border_infrastructure_projects_en.pdf

Visbeidzot, būtisku atspaidu vairākiem vērienīgiem pārrobežu atkrastes infrastruktūras projektiem, kuriem ir KIP/SIP statuss, var dot *Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments* (EISI). EISI var sevišķi palīdzēt segt daļu no negatīvās neto ietekmes, ko izjūt uzņēmējas dalībvalstis. 2021.–2027. gada periodam EISI-E pašreizējā daudzgažu finanšu shēmā piešķirti 5,84 miljardi EUR, uz kuriem var pretendēt KIP/SIP dažādās infrastruktūras kategorijās (piemēram, elektrotīkli, atkrastes elektrotīkli, viedie elektrotīkli, viedie gāzes tīkli, CO₂ infrastruktūra un ūdeņraža infrastruktūra); tas nozīmē, ka piešķirtais budžets salīdzinājumā ar apzinātajām vajadzībām ir diezgan neliels.
